Nᴿᴿ 91

KURYER LITEWSKI

w Wilnie w Poniedziałek dnia 4 Sierpnia v. s. 1824 Roku.

Wiadomości Krajowe.

Ostatnia data gazet sanktpetersburskich jest dnia 26 lipca.

We wtorek, dnia 22, rocznica Wysokich Imienin Nayjaśnieyszey Cesarzowey Jeymości, Matki, obchodzoną była przez Nayjaśnieyszą Familią w *Oranienbaum.* W stolicy spiewane było uroczyste *Te Deum.* Wieczorem miasto całe było oświecone.

Nayjaśnieyszy Cesarz Jegomość, wydał następujący rozkaz dzienny, datowany w *Kraśnem-Siele*, d. 12 lipca:

Cesarz przez 6 dni oglądał okręgi osad woyskowych pierwszey dywizyi grenadyerów; woyska osiedlone i trzecie bataliony 1szey, 2, 3, 4, 5, 6 i 12tey dywizyi piechoty, artylleryą ich, oraz ich roboty rolnicze. Nayjaśnieyszy Pan z wielkiém swém zadowoleniem znalazł pola dobrze uprawione przez osiedlonych gospodarzy i przez ich pomocników, w nichże mieszkających; nadzieja zbioru pięknego, budowle dobrze stawione, urządzenie okręgow, odpowiadają życzeniom Jego Cesarskiey Mości, a żołnierz, pomimo prac tych wszystkich, zdrów, wesół i dobrze się okazuje, tak co do swojego ubrania, jako też, co do służby szeregowey. Więcey jeszcze uważyć należy, iż pomimo wielkiey rozciągłości kantonamentow i ich repartycyi, woyska zachowują też samą postawę i tenże jednostayny krok żołnierski.

Cesarz zupełnie zadowolony z tego przeglądu. Nayjaśnieyszy Pan przyznaje urządzenie i porządek, w tych osadach znayduiące się, staraniom niespracowanym i roztropnym rozrządzeniom Jenerała, Hrabiego *Arakczejewa*, naczelnika osad woyskowych, i oświadcza mu swą wdzięczność za pożytki, ztąd wynikające dla Państwa.

Cesarz, na zaświadczenie jenerała Hrabiego *Arakczejewa*, oświadcza swe zadowolenie szczególne: naczelnikowi głównego sztabu osad woyskowych, jenerał majorowi, *Kleinmichelowi*, którego gorliwość i czynność pomocą są w działaniach Hrabiemu *Arakczejewemu;* jenerał majorom *Ugrumowemu* 1mu *Ejlerowi* 1, *Samburskiemu* 1mu, *Pietrowemu* 1mu, *Kridenerowi* 1mu, *Szkurynowi* 1mu, i *Putcynowi* 2mu, tudzież PP. Półkownikom, Podpółkownikom, Majorom i dowódzcóm kompaniy pierwszey dywizyi grenadyerów.

Żołnierze otrzymali od Jego Cesarskiey Mości gratyfikacyą pieniężną.

Cesarz Jegomość, znalazłszy obroty, odbyte d. 12 na *Kopszy* doskonale wykonywane przez kawaleryą i artylleryą konną gwardyi, oświadcza, przez rozkaz dzienny dnia 13, swoje zadowolenie szczególne, P. Jenerałowi jazdy, *Uwarowemu*, dowódzcy gwardyi, oraz jenerałowi adjutantowi, *Depreradowiczowi*, dowódcy kawaleryi, oraz, wszystkim jenerałom, dowódzcom półkow i oficerom.

Każdy żołnierz otrzymał po rublu gratyfikacyi, po funcie mięsa i po porcyi wódki.

Jenerał adjutant, *Depreradowicz*, mianowany kawalerem orderu ś. *Alexandra-Newskiego.*

Z okoliczności śmierci J. K. W. Wielkiego Xiążęcia Toskańskiego, *Ferdynanda* III, Dwór przywdział żałobę na trzy tygodnie, licząc od d. 24 t. m., podług zwyczayney etykiety.

Xiężna *Kutuzowowa-Smoleńska*, z domu *Bibikówna*, Dama stanu Dworu NN. Cesarzowych, Dama orderu ś. *Katarzyny*, małżonka Xiążęcia *Kutuzowa-Smoleńskiego*, Marszałka Polnego, zakończyła dni życia swego, d. 23 t. m.

Mowa JW. Ministra Skarbu Jenerała porucznika, Kankryna, *miana d. 21 czerwca na zagajeniu posiedzenia ustanowień kredytowych Państwa, dla rewizyi rachunkow tychże ustanowień z roku 1823, stosownie do Naywyższego Manifestu d. 7 maja 1817 roku.*

Mości Panowie! Zagajając posiedzenie Rady ustanowień kredytowych, dla przeyrzenia rachunkow z roku 1823, naypierwszym dla siebie poczytuję obowiązkiem, złożyć WPP. podziękowanie moje, za wsparcie działań Ministeryum Skarbu w tey gałęzi w roku zeszłym.

Wypłata długow Państwa przez Kommissyą umorzenia, co WPP. dostrzeżecie z rachunkow, uskuteczniana była w roku zeszłym z dokładnością zupełną. Działania dalszych naszych ustanowień kredytowych, również się trzymały swych ustaw, i były kierowane ku wspieraniu naszego kredytu. Smiem sobie pochlebiać, że pospołu z tym, do większego podniesienia naszego kredytu, mogło się przyłożyć, i niezwłóczne zadosyć czynienie ze strony Podskarbstwa Państwa wszystkich innych opłat, na nie włożonych, i uniknienia konieczności zastąpienia niedostatku Państwa, przez zagraniczne zasiłki.

Od czasu ostatniego zdania rachunkow, zaszły w ustanowieniach kredytowych ważne niektóre środki i zdarzenia, które tu wystawić nie sądzę rzeczą mniey potrzebną.

Naprzód wspomnieć wypada o postanowieniu tey Rady, władzą Naywyższą utwierdzoném: iżby palenie naszych assygnat na niejaki czas zatrzymać, a summy, na ten cel przeznaczone, z większym pożytkiem dla naszego kredytu, obrócić na samo umnieyszenie długow. Rozważając ten ważny środek, samiście, Mości Panowie, uznali go koniecznie potrzebnym, będąc doświadczeniem przekonani, że natężone zmnieyszanie assygnat, na ten raz, nie przyniosłoby oczekiwanego pożytku, a naybardziey dla tego, iż zbyteczny pośpiech w podobnych operacyach, niekiedy przeciwko samemuż celowi działa. Resztą czas wskaże, kiedy znowu potrzeba będzie przystąpić do stopniowego zmnieyszania znakow, wyobrażających pieniądze, będących w obrócie.

Druga, nader ważna, okoliczność była ta, że wypadki zewnętrzne, wiadome tym wszystkim, którzy trzymają się ruchu działań kredytowych w Europie, podniosły *fondy* nasze daleko wyżey, aniżeli się można było spodziewać. Lecz, gdy dokonanie tych zewnętrznych operacyy zostało wstrzymane, przeto i dla mnie byłoby rzeczą mniey potrzebną rozszerzać się nad dalekim wpływem, jaki one, z ogólnego związku działań kredytowych, mogłyby mieć na nasze *fondy* i ustanowienia Bankowe.

Otwarcie nowych pożyczek z Banku Pożyczkowego, o czém jest publiczność uwiadomiona,

było skutkiem wniosku tey Rady w r. 1822, i nastałego, stosownie do tegoż wniosku, postanowienia Rady Państwa. Otwarcie to było koniecznie potrzebném, nie tylko dla dania odpływu wielkim kapitałom, które się zgromadziły w Bankach i nieczynnie leżały, ale w obecnym ścieśnionym stanię wewnętrznego, a po części i zewnętrznego handlu, dla podsycenia przemysłu w ogólności, i dla wsparcia majątkow stanu szlacheckiego; obok tego, otwarcie to nie może, zdaje mi się, nie przyłożyć się do podniesienia prywatnego kredytu wewnątrz kraju, i do przyśpieszenia obrótu pieniędzy, którego zatrzymanie w wielu mieyscach uczuć się dało; a od czego nie można nie spodziewać się korzystnego nawzajem działania i na kredyt ogólny.

Przystępując tedy do rachunkow z r. 1823 naszych ustanowień kredytowych, mam honor krótki rys ich stanu WPP. przedstawić.

Kommissya umorzenia długow.

Stan długow Państwa wewnętrznych i zewnętrznych, terminowych i bezterminowych, do 1go stycznia roku 1823, coście już, Mości Panowie, widzieli w rachunkach roku 1822, sobie składanych, był następujący:

Dług hollenderski wynosił 94,600,000 guldenow. Z tey summy na część Rossyi przypadało 48,100,000 guldenow.

Długi wewnętrzne terminowe wynosiły:
srebrem 3 364 000 rubli.
assyg. 34 505,753 rubli 34 kop.

Długi bezterminowe. przynoszące po 6 procentow dochodu nieustającego:
złotem 20,620 rubli
srebr. 9,015,412 rubli $93\frac{1}{2}$ kop.
assyg. 240 945 711. —

Też długi, przynoszące nieustającego dochodu po 5 od sta.
srebr. 61,362,360 rubli.

W biegu roku 1823,

Opłacono:

Na rachunek długow terminowych 1,000,000 guldenow: w tey liczbie ze strony Rossyi, 500,000 zł. holl., dalszych srebr. 338,000
ass. 3,516,586 rub. 67 kop.

Wykupiono:

Długow bezterminowych 6cioprocentowych:
sr. 204,700 rub.
ass. 12,071,200 rub.
i 5cioprocentowych sr. 1,685,000 rub.

W miarę takiey wypłaty terminowych i wykupu nieterminowych długow, w ilości tych i owych zaszła następująca odmiana, a mianowicie:

Dług hollenderski zmnieyszył się do 93 600,000 guldenow, z których na część Rossyi 47,600,000 guldenow.

Długi terminowe:
srebr. do 3,026,000 rub.
assyg. do 30,989,166 — 67 kop.

Długi bezterminowe 6cioprocentowe:
srebr. do 8,810,712 rub. $93\frac{1}{2}$ kop.
assyg. do 228,874,511 rub.

Co się tycze długow w złocie, te podawnemu czynią 20,620 rubli, z przyczyny, że z nich nic nie wykupiono, w biegu roku zeszłego.

Długi zaś, przynoszące 5 procentow dochodu nieustającego srebrem, zmnieyszyły się do 59,677,360 rubli.

Obok tego w biegu roku 1823, zapisane zostały do xięgi Państwa, na zasadach Ustaw Kommissyi umorzenia, długi następujące:

1) Po wyjaśnieniu niektórych z dawnieyszych długow wewnętrznych, t. j., które się zebrały do roku 2816, zapisano przez Kommissyą na dług terminowy 173,300 rub. ass. i wydano biletow bezterminowych, z dochodem nieustającym po 6 od sta, na 20,400 rub. sreb. i 591,100 r. ass.

2) Z pożyczki przez pośrednictwo bankiera *Rotszilda* w Londynie, na mocy Naywyższego Ukazu w roku 1822 odkrytey, zapisano w roku przeszłym do xięgi długow Państwa, prócz zapisanych do niey w r. 1822, pozostałych 19 999,840 rub. assyg.

Tym sposobem długi Państwa do dnia 1 stycznia roku teraźnieyszego 1824, są: Dług hollenderski 47,600 000 r.

Długi terminowe:
srebr. 3 626,000 rub.
assyg. 31 162.466 — 67 kop.

Bezterminowe, przynoszące po 6 od 100 dochodu nieustającego:
złotem: 20,620 rubli.
srebrem 8,831,112 rubli $93\frac{1}{4}$ kop.
asyg 229,465,611. —

Długi, także bezterminowe, od których płaci się po 5 procentow dochodu nieustającego srebrem 79 677,200 rubli.

Bank Assygnacyyny.

W roku przeszłym oświadczono, iż cała massa assygnacyy, w obrócie będących, była 595,721,010 rubli; do tych w roku 1823 przybyło nanowo, za weszłe dawnieyszego kształtu assygnacye 56,655 rubli, na skutek Naywyższych rozkazow, które nastały dla tychże względow, co i w trzech poprzedzających latach.

Przeciwnie wyjęto z liczby powyższey przeznaczonych do wypuszczenia dla opłaty za dawnieysze rzeczywiste i fałszywe assygnaty, które się później okazały, że nie powinny bydź wydane 1,335 rubli.

A tak massa wszystkich assygnacyy, w obrócie teraz będących, wynosi summę 595,776,310 rubli.

Bank Pożyczkowy.

Summy, przez ten Bank rozpożyczone, na osnowie Naywyższego Ukazu z dnia 9 czerwca, tudzież za osobnemi Naywyższemi rozkazami w roku 1823, rozciągają się do 4,156 rub. sr. i 6,667,057 rubli assyg.

Bank z obrótow swoich otrzymał w roku zeszłym czystego zysku:
złotem: 1,733 rub. $64\frac{1}{2}$ kop.
srebrem: 27 034 — $44\frac{1}{4}$ —
i assyg. 655,255 — 93. —

Bank Handlowy.

Bank ten uskuteczniał polecone sobie w Ustawach operacye, przez pośrednictwo własnego kapitału i prywatnych lokacyy.

Kapitał jego jest 30 milionów rubli.

Lokacye, w samym Banku i w jego Kantorach z pozostałością roku 1822, dochodziły w roku 1823 dla transfertu:
złot. 9,543 rub. 75 kop.
sreb. 1,802,287 — 66 —
ass. 56,001,427 — 60 —
Dla obrótu z procentow:
złot. 792,640 rubli.
sreb. 3,987,235 — 44 kop.
ass. 96 517,873 — 69 —

Przez pośrednictwo kapitału bankowego i lokacyy, czyniących razem 182,519,301 rub. 29 kop. uskutecznione zostały w roku 1823 następujące obróty:

Powrócono lokacyy transfertowych:
złot. 9 343 rub. 75 kop.
sreb. 1,803,281 — 50 —
as. 55,421,536 — 13 —

Zrobiono przenosow z jednego miasta do drugiego 67,400,277 rub. 36 kop.

Powrócono lokacyy procentowych:
złot. 160 525 rubli.
sreb. 1,858 037 — 92 kop.
ass. 38,890,313 — 30 —

Wydano na potrącenie wexlow ass. 133,644,068 r. 77 kop.

W summie tey są objęte i te wexle, któ[illegible] przyjęto do potrącenia w roku 1822, a podług kt[illegible]rych terminy opłaty były w roku 1823.

Na ewikcyą towarow 11,293,680 rub. 92 ko[illegible]

Pożyczka ta w roku teraźnieyszym wynosi mni[illegible] 962 871 rubli 29 kop. w porównaniu z rokiem p[illegible] przedzającym.

Na potrącenie biletow kassy zachowawcz[illegible] 12,200,000 rubli.

Na potrącenie zobowiązań (обязательств[illegible] Departamentu Podskarbstwa Państwa 28,000 000 [illegible]

Wszystkie te operacye razem dochod[illegible] 185,137,749 rub. 69 kop.

Wszystkie zaś obróty kass Banku i jego Kantorów assygnacyami do 750 962,251 rub. 58 kop,, brzęczącą monetą 12 997,806 r. 96 kop.

Z liczby wexlow protestowanych przez Bank i Kantory zostawało do 1 stycznia 1824 roku nieuzyskanych do 2,082,542 rub. 6 kop. Z samey sprawy Banku dostrzeżecie, Mości Panowie, iż w biegu ostatniego roku protestacye wexlow nie czyniły znakomitey summy, w porównaniu do lat poprzedzających, i że w ogólności summ do uzyskania zostaje teraz mniéy, a niżeli w sprawie, zdaney z roku 1822.

Czystego zaś zysku, po odtrąceniu rozchodow, otrzymał Bank i jego Kantory 947,171 rub. 25 kop.

Z krótkiego tego obrazu zdania sprawy naszych kredytowych ustanowień, dostrzegacie, Mości, Panowie, iż one w biegu roku przeszłego w kwitnącym były stanie, i żadne z nich nie zostało zaćmione wypadkiem nieprzyjemnym. Jedna, zaiste, okoliczność była niepożyteczna, t. j. wielkie zebranie się summ nieczynnych w Bankach handlowym i pożyczkowym. Niepomyślność ta, od kilku już lat, jak wiadomo WPP., trwająca, nie mogła bydź jeszcze uprzątnioną w r. 1823, pomimo nayw iększych w tém usiłowań: gdyż z jedney strony działania Banku Pożyczkowego, dla różnych okoliczności, nie mogły bydź wznowione pierwiey, jak w r. teraźnieyszym; a z drugiey strony, potrącania wexlow, w Banku handlowym, zależącego od stanu handlu i handlujących, nie można było podnieść wbrew przeciw stanowi interessow handlowych, a nawet trzeba było potrącanie to robić z jak największą ostróżnością. Ale też, za otworzeniem pożyczek z Banku Pożyczkowego, w zdarzeniu potrzeby, i nieczynne summy Banku Handlowego mogą bydź w obrót puszczone.

Zamykając ten obraz, potrzebnem znayduję przydać, że Ministeryum Skarbu i na przyszłość dołoży wszelkiey usilności, do powiększenia utwierdzenia naszego kredytu i do skierowania go do powszechnego pożytku.

Ukazy Rządzącego Senatu, nowo ogłoszone, są:

1) Względem objawienia strapczym gubernialnym spraw kryminalnych lub skarbowych, wyroków izb kryminalnych w sprawach nad urzędnikami albo osobami prywatnemi odbywających się, w których nastąpił uszczerbek dochodow Państwa.

2) O ponowieniu zalecenia Rządom gubernialnym i mieyscom sądowym, ażeby doniesienia i raporta do Rządzącego Senatu przysyłały, podpisane przez wszystkich tych członków, którzy w dniu ich podpisania zasiadać będą w urzędowaniu.

3) O uznaniu Alexandra Teodora *Glama*, konsulem portugalskim w *Rydze*.

4) O dozwoleniu przywozu wódek bessarabskich tylko do dwóch tamożni, dubosarskiey i mohilewskiey.

5) O ustanowieniu sądu sumiennego w Gruzyi.

6) O odłożeniu terminu dla fabrykantów opłaty do skarbu trzyrublowego od miedzi podatku, oprócz trwającego teraz terminu, jeszcze na rok.

7) O tém, iżby mieysca urzędowe, w zdarzeniu komunikacyi Zwierzchności woyskowey o oddaniu do sądu urzędników, zwierzchności tey podległych, wykładali ze szczegółami i samo ich przestępstwo.

8) O postanowieniu prawidła, iżby na dzierżawę arendowną Archireyskich podworzow, zawierane kontrakta ograniczane były terminem dwónastoletnim.

9) O przewozie własnych wyrobow Cesarstwa Rossyyskiego i Królestwa Polskiego z jednego państwa do drugiego.

Królestwo Polskie.

Warszawa d. 9 sierpnia.
(*z Gazety Warszawskiey.*)

J. C. Mość Wielki Xiąże Konstanty wyjechał d. 2 b. m. do wód w *Ems*.

Gazeta rzymska *Diario di Roma* przyniosła wiadomość, że Oyciec ś., *Leon XII*, na odbytem w apostolskim pałacu na Watykanie sekretnym konsystorzu, dnia 12 lipca r. b., przenieść raczył z biskupstwa lubelskiego na arcy-Biskupstwo warszawskie, JW. JX. *Skarszewskiego Woyciecha*, poprzednio na tę godność i razem Prymasa Królestwa Polskiego przez Nayjaśnieyszego Pana mianowanego.

Dalszy ciąg Konwencyi likwidacyyney między Królewstwem Polskiém a Austryą zawartey.

Artykuł 2. Rząd Polski zrzeka się wszelkich pretensyy, jakie mógł formować przeciw Austryi w imieniu różnych Rządów, które administrowały Xięztwem Warszawskiém do 1 czerwca 1815 roku.

Odstępuje również wszystkich pretensyy, któreby mógł poszukiwać przeciw Austryi, na osnowie Traktatu Wiedeńskiego 3 maja 1815 r.

Nakoniec uwalnia Austryą od opłaty summ, które mu przez Prussy ustąpione zostały Konwencyją Berlińską z dnia 22 maja 1819 r.

Z swey strony Rząd Cesarsko-Austryacki uwalnia teraźnieysze Królestwo Polskie od opłaty czterech milionów złotych Polskich, Traktatem Wiedeńskim 3 maja 1815 roku w artykule 30 na korzyść Skarbu Austryjackiego zapewnionych, niemniey od procentów od teyże summy aż do dnia dzisieyszego zaległych.

Zrzeka się także summy, którą miał do reklamowania od Xięztwa Warszawskiego, na mocy Konwencyi, podpisaney w roku 1813 za przechód woysk Polskich przez kraje Austryjackie.

Jedném słowem, odstępuje wszelkich pretensyy jakiegokolwiek bądź rodzaju, które mniemał mieć prawo poszukiwania przeciw byłemu Xięztwu Warszawskiemu.

Art. 3. Co się tycze biletów kassowych Xięztwa Warszawskiego, jeszcze w cyrkulacyi pozostałych; Bilonu tegoż Xięztwa, którego wartość imienna wartość wewnętrzną przenosi; tudzież obligacyi wszelkiego rodzaju, na ukaziciela przez Rząd Xięztwa Warszawskiego wydanych: Austryja zostaje uwolnioną od wszelkiego za też przedmioty wynagrodzenia, tak, iż gdyby nawet poddany Austryjacki miał w ręku bilet jakowy z rodzajów dopiero wymienionych, tenże poddany będzie miał prawo poszukiwania swey należytości wprost przeciw Rządowi teraźnieyszego Królestwa Polskiego, przez któren zaspokojonym będzie w tymsamym sposobie, w jakim poddani Polscy otrzymają zaspokojenie swoje.

Art. 4. Rząd Cesarsko-Austryjacki uwolnionym zostaje od włożonego na niego przez artykuł 33 Traktatu Wiedeńskiego 1815, obowiązku przykładania się w jedney dziewiątey części do *Passivum* wynikającego z pretensyy, które obce Rządy, lub ich poddani, mają do poszukiwania przeciw byłemu Xięztwu Warszawskiemu, i zrzeka się nawzaiem udziału, jaki miał także w jedney dziewiątey części do *Activum*, wynikającego z pretensyy, które toż Xięztwo poszukiwać może przeciw Rządom obcym, lub ich poddanym.

Passiva te stają się zupełnie ciężarem teraźnieyszego Królestwa Polskiego, jako też *Activa* te będą w całości własnością jego.

Art 5. Rząd Cesarsko-Austryjacki uwolnionym zostaje od wszelkich zobowiązań względem Krupki i Miniam.

Rząd Polski przyymuje na siebie obowiązek zaspokojenia wszelkich pretensyy, któreby co do tych dwóch przedmiotów prawnie poszukiwane bydź mogły, bądź przez poddanych lub Instytuta Polskie, bądź przez mieszkańców lub Instytuta Wolnego miasta Krakowa i jego Obwodu, bądź nakoniec przez poddanych Jego Cesarsko-Królewsko-Apostolskiey Mości, lub przez Instytuta w krajach jego znayduiące się, o ile poszukiwane wierzytelności okażą się hypotekowane na kahałach żydowskich, znaydujących się w dniu dzisieyszym w kraju Królestwa Polskiego, lub w Wolnem Mieście Krakowie i jego Obwodzie.

(*Dokończenie nastąpi*).

)*(

Turcya.

Od granic tureckich dnia 8 lipca.

(*z Gazety Warszawskiey*)

Niemiecka *Powszechna Gazeta* umieściła następujące oświadczenie senatu greckiego, wydane w *Napoli di Romania* d. 8 czerwca: „Gdy rząd grecki dowiedział się, iż wielu kapitanów okrętowych, powodowanych chęcią zysku i mniemaniem, że okręty greckie szanować będą banderę ich narodów, wzięli i jeszcze biorą rozmaite rzeczy w *Stambule*, *Alexandryi* i innych portach, służące dla floty tureckiey, oraz podeymują się przewożenia woyska, żywności i potrzeb woiennych, przez co gwałci się zasada neutralności, którą dostoyni ich Monarchowie, w świętey naszey walce zachować postanowili, ogłasza się więc: 1) Takie okręty z kapitanami swymi, jakąkolwiek mają banderę, nie uważają się już za należące do narodu neutralnego, lecz, jako nieprzyjacielskie, mogą bydź przez wszystkich kapitanów greckich spalone lub zatopione. 2) Obwieszczenie niniejsze ma bydź udzielone wszystkim admirałom idryyskim, spezzyyskim i ipsarskim, oraz ogłoszone w urzędowey gazecie krajowey, tudzież w kopii posłane w języku francuzkim wszystkim znaydującym się na archypelagu konsulom, vice-konsulom i ajentom mocarstw europeyskich." Powyższe obwieszczenie sprawiło wielkie wrażenie w *Stambule*, a pierwszym jego skutkiem było, iż niektórzy kapitanowie okrętowi, którzy już weszli w układy z Portą i baszą Egiptu, oświadczyli, iż w obecnych okolicznościach nie mogą dopełnić tego, do czego się zobowiązali.

Dnia 10. Listy prywatne z *Hermanstadu* donoszą, iż Hospodar Wołoszczyzny otrzymał d. 5 b. m. ze *Stambułu* firman Wielkiego Sułtana, względem ustąpienia woyska tureckiego z tego Xięztwa. W skutku tey wiadomości, niektórzy bojarowie, bawiący za granicą, wybierają się do oyczyzny swojey.

Ostatnie numera wychodzącey w *Missolungi Kroniki Greckiey*, umieściły list *Mohameda Emira* baszy, dowódcy woyska tureckiego, do jenerała greckiego *Panuviasa* w Liwadyi. Turek ofiaruje wspaniale grekom łaskę Wielkiego Sułtana, jeżeli się chcą poddać. Grek odpowiada, iż ziomkowie jego nie są buntownikami: bo nie powstali przeciw prawemu swemu Panu.

Za pośrednictwem pewnego zagranicznego ajenta, basza skutaryyski dostał nareszcie znaczną ilość pieniędzy, które od niejakiego czasu były złożone w jednem ze znacznych miast handlowych nad morzem adryatyckiem. Pomimo wszystkich dotychczasowych usiłowań, wspomniony basza nie mógł otrzymać woyska od różnych pokoleń albańskich; nie mógł bowiem zapłacić ich naczelnikom. Teraz dostarczenie woyska nie dozna trudności. Rząd grecki w *Missolungi* wie dokładnie o tém wszystkiem. Xiąże *Maurocordato* gorliwie urządza środki do obrony. Dostał już kilka summ pieniężnych z Anglii. Korpus grecki stojący w Akarnanii za granicą Etolii, został wzmocniony; kilka oddziałów powiększyło także przednią straż jego w okolicy *Arta*. Mieszkańcy gór, wszyscy uzbrojeni, postanowili dać dzielny odpór napadom tureckim. Lecz w obecnym stanie rzeczy, *Maurocordato* musiał się zrzec zaczepnego działania. Bez przerwy pracują około obwarowania *Missolungi*. Nie można wziąć tego miasta, jeśli razem flota turecka nie uderzy od morza. Według powieści szyprów, rzeczona flota, po niepomyślney wyprawie przeciw *Negrepontowi*, wróciła do brzegów Azyi mnieyszey. Osada w *Patras* zachowuje się spokojnie i nowey wycieczki nie przedsięwzięła. Nic także nie zaszło w wokolicy *Lepanto*. Derwisz basza miał odebrać rozkaz, aby tymczasowie działał tylko odpornie.

Niektóre gazety niemieckie (pisze paryzki dziennik *Gwiazda*), wystawiły powrót pułkownika *Stanhope* do Anglii za rozpaczający stan Grecyi. Oficer ten podał do gazet londyńskich długi list do Pana *Bowring*, w którym maluje dokładny obraz obecnego stanu Grecyi. Spokoyny i umiarkowany ton tego pisma; otwartość, z jaką w niém opowiada co jest pomyślnego i niepomyślnego, i znajomość rzeczy autora nadają potrzebną dokładność obrazowi temu.

Portugalia.

Lisbona dnia 2 lipca.

Dama, nazwiskiem *Juramenha*, która posiadała szczególnieysze zaufanie u pewnego jenerała angielskiego, miała zostać na rozkaz Króla, uwięzioną, i z kraju wygnaną, za utrzymywanie polityczney korespondencyi z Królową. (*Gaz. Warsz.*)

Hiszpania.

Madryt dnia 14 lipca.

P. *Oubril*, Poseł Cesarsko-Rossyyski przybył d. 10 b m. do tuteyszey stolicy.

Umundurowanie 3go batalionu ochotników idzie z pośpiechem. Król Jmć dał tym celem 60.000, a Królowa 80 000 realów (ogółem blisko 60 000 zł. pol.). Z przyczyny powolnego zaciągu, półki liniowe nie są uzupełnione, ani przyzwoicie uzbrojone. Słychać, iż woysko hiszpańskie, oprócz gwardyi ma pobierać płacę ze skarbu francuzkiego.

Po upałach, dochodzących do 30 stopni, mieliśmy tu okropną burzę, po którey powietrze dosyć się ochłodziło. W *Grenadzie* dało się uczuć trzęsienie ziemi.

Dnia 15. Królewstwo Ichmość bawili jeszcze d. 12 b. m. w *Cuenza*, lecz nazajutrz mieli powrócić przez *Huete* de *Sacedon*. Kapituła w *Cuenzu*, jedna z naybogatszych w Hiszpanii, złożyła Monarsze podczas pobytu jego, 2 miliony realów złotem w podarunku. Kapituły w *Segovii* i *Aquila*, prosiły także Króla Jmci, aby je odwiedzeniem swojém zaszczycił, co im Monarcha przyrzekł.

Rozeszła się tu pogłoska, iż Hrabia *Espagne* został mianowany ministrem woyny, na mieyscu Pana *de la Cruz*. (*z Gazety Warszawskiey.*)

Szwecya.

Sztokolm dnia 16 lipca.

Spisują tu mappy Infant i Estonii, znayduiące się z dawnych czasów w wydziale mierniczym; mają bydź wydane dworowi Cesarsko-Rossyyskiemu.

Dway synowie byłego marszałka francuzkiego *Neja*, i młody Hrabia *Erlon*, syn jenerała francuzkiego tegoż nazwiska, przybyli tu i przyymą służbę w woysku szwedzkiém. (*Gaz. Warsz.*).

Prussy.

Berlin dnia 3 sierpnia.

(*z Gazety Warszawskiey*).

Onegday wieczorem Monarcha nasz wrócił z *Toeplitz*, i w pożądanym stanie zdrowia przybył do *Potsdamu*.

Nie dawno wyjechał ztąd Cesarsko-Rossyyski jeneralny konsul *Maurer* do *Szczecina*.

Jarmark w *Frankforcie* nad *Odrą* na ś. Małgorzatę odpowiedział zupełnie powziętym nadziejom, i okazał mocny dowód uznania korzyści, jakie wystawia dowóz towarów zagranicznych na jarmarki krajowe, przez ustanowienie przyzwoitych opłat cła wchodowego i przechodowego. Przy powiększającym się od kilku lat handlu, znacznieysza liczba obcych osób, przybyłych na jarmark nie mogła zadziwiać, równie jak większa liczba kupców, z których kilku sprowadziło pierwszy raz nie mało towarów bawełnianych, oraz francuzkich jedwabnych i półjedwabnych. Sprzedający mieli pokup. Naywięcey przedano sukna krajowego.

Szwaycarya.

Berna dnia 17 lipca.

Na sessyi seymu szwaycarskiego d. 12 b m. deputowany z kantonu genewskiego doniosł, iż Król Jmć Sardyński, w podróży swojey do wód w *Evian*, przybędzie d. 25 b. m. do *Chambery*; poczém seym postanowił wysłać dwóch deputowanych na powitanie tego Monarchy. (*Gaz. Warsz.*)

DODATEK.

DODATEK DO GAZETY KURYERA LITEWSKIEGO N. 91.

Wilno dnia 4 Sierpnia v. s. 1824 Roku.

ANGLIA.

Londyn d. 24 lipca.
(z Gazety Warszawskiey.)

Sądzą, iż przyczyną spadnienia ceny papierow naszych skarbowych, jest obawa długiey woyny Anglii w Indyach Wschodnich.

Pan *Morier*, popłynie w przyszłym tygodniu z rodziną swoją, na okręcie *Diamand*, w charakterze sprawującego interessa angielskie przy rzeczypospolitey mexykańskiey.

Wychodząca w *Missolungi* gazeta grecka, pod napisem *Telegraf*, umieściła d. 9 czerwca wyjątek z mowy pogrzebowey o Lordzie *Byron*, tudzież list półkownika *Stanhope* do rządu greckiego, i następujący artykuł: „Wiadomości ze wszystkich okolic Morei są bardzo pocieszające; wszelkie rozterki zamieniają się w zgodę i powszechną reorganizacyą.” Wiadomość o wypłaceniu części pożyczki rządowi greckiemu, jest bezzasadną; nie wypłacono jeszcze ani szeląga, lecz codzień spodziewano się zlecenia w tey mierze z Anglii: bo już zatwierdzono układ i zabezpieczono pożyczkę. Słychać, iż pewny Lord z innemi znakomitemi panami, uda się wkrótce do Grecyi, na mieysce zmarłego Lorda *Byrona*.

Słychać, iż Pan *Hurtade*, poseł kolumbiyski, otrzymał od rządu francuzkiego wezwanie, aby się udał do *Paryża*.

Gdy na wyspach sandwichskich umiera Król, dzieci jego powinny sobie kazać wyrwać jeden lub dwa zęby. Zmarły jednak Król, oraz małżonka, która razem była siostrą jego, uwolniła się od tego zwyczaju. Król i królowa wspomnionych wysp władali wyspami *Owahi*, *Mowie*, *Wahra*, *Maratvi*, *Renai* i *Tahourowa*. *Tamahameha* II, syn *Tamahameha* wielkiego nie posiadał ani rozumu, ani śmiałości oyca swego. Po śmierci *Tamahameha* I, władza syna na rozmaitych wyspach była zagrożoną przez kilku naczelników. Wtenczas już, kiedy kapitan *Freycinet* zwiedził te wyspy, *Tamahameha* II lękał się bardzo o swoję władzę. Podróż jego do Anglii z Królową, nie miała innego celu, jak szukać pomocy dla wsparcia królewskiey jego władzy. Że zaś Anglików mało obchodzą te wyspy, nie przyjęto więc propozycyy jego. Północna Ameryka ma oddawna oko na wyspy sandwichskie. Królowa była siostrą i razem jedną z żon Króla. Gdy kapitan *Freycinet* zwiedzał *Owahi*, miała wtenczas lat 17, była wzrostu na 5 stop i 6 cali, miała czarne oczy, nos nieco długi, występujące wargi, i długie czarne włosy. Wizerunek jey umieszczony będzie w opisie podróży Pana *Freycinet*, który się drukuje w *Paryżu*.

Według ostatniego spisu, ludność tuteyszey stolicy powiększyła się do miliona 274 000 mieszkańców, i nie można dostać potrzebney ilości robotników i materyałów do wszystkich domow, które się stawiają.

Z *Kalkutty* pod d. 17 marca piszą między innemi: „Oddawna już granice od strony państwa Birmanów, napastowane przez Xiążąt pogranicznych, wzbudzały obawę woyny; spodziewano się jednak, iż uroczyste poselstwo, do *Amerapooro* mające się wyprawić, uspokoi wszelkie nieporozumienia. Lecz nadzieje nasze zostały omylone, gdy niedawno napaść woyska naszego na szańce krajowców, szczęśliwie przez nich odparta, nowey im do odwetu dodała odwagi. Musiał przeto rząd wypowiedzieć woynę Birmanom. Woysko, tak z Europeyczyków jako też z krajowców złożone, jest już w pogotowiu, w *Madras* i w *Kalkucie*; z jakiego atoli mieysca rozpoczną się działania wojenne, nie masz jeszcze nic pewnego. Nie podpada wątpliwości (wyraża dalej toż pismo), iż wypadek woyny będzie pomyślnym dla Wielkiey Brytanii; lecz niemniey pewne nastręcza się pytanie: ile potrzeba czasu na zajęcie tak rozległego i ludnego kraju. Rząd nasz zdaje się to dostatecznie przewidywać, jak o tém sądzić można z przysposobień, które i tak dość znaczne, jeszcze z łatwością powiększone bydź mogą. Birmanowie, lud gruby i nieoświecony, zachowują przecież zgodę wewnętrzną, a nie mają sąsiedzkich Mocarstw, któreby, albo dla związkow z niemi, lub dla jakich widokow politycznych, można było przeciwko nim poburzyć. Siedmnaście milionow ludzi, z których każdy oręż unieść zdolny, z prawa do obrony kraju obowiązany, gdzie wszyscy z rządu kontenci, a ogólnie mówiąc bitnieysi są niż inne ludy indyyskie, którzy do tego, nader mało korzystali ze związkow handlowych, jakie kiedykolwiek z Europeyczykami mieć mogli, a przeto nie bardzo od nich zależeli; podbić takowy lud nie łatwą zaiste rzeczą wydawać się musi. Pomimo tego, mało znany kray ma zapewne bardzo wiele mieysc, mogących postęp woyska naszego utrudnić; a czego dziś przewidzieć niepodobna. Kosztowna więc będzie woyna, a nawet koszta co moment zwiększać się niezawodnie będą; wszystkie bowiem potrzeby wojenne ztąd posyłać trzeba, a posyłanie to tém trudnieyszém będzie, im woysko głębiey w kray postąpi.“

Gazety wychodzące w *Kalkucie* donoszą, iż strata nasza w nieszczęśliwey bitwie z Birmanami wynosi 120 ludzi z 10go półku, oraz kilku oficerów.

Według listu z *Coast-Castle* pod d. 12 maja, ashantesowie byli tylko o 4 mile ztamtąd oddaleni, i major *Chisholm*, dowódca angielski, sposobił się do uderzenia na nich. Spodziewano się nadeyścia półkownika *Sudherland* z posiłkami z *Sierra-Leona*, i kilka nowych szańcow wysypano.

Gazety północno-Amerykańskie zawierają wiadomość, iż hiszpański jenerał *Canterac*, objąwszy za pomocą zbuntowaney murzyńskiey osady zamek *Callao*, w Ameryce południowey, odmówił jey wypłaty 100,000 dollarow zaległego żołdu, a gdy i przeciw niemu się zbuntowała, kazał natychmiast co trzeciego człowieka rozstrzelać. Kongres w *Bagota* nic ważnego do d. 14 maja nie przedsięwziął; wydał ustawę, iż wszystkie dobra zabrane duchownym, szacowane kilka milionow, mają bydź oddane pod rozporządzenie rządu na wydatki wojenne.

Handel niewolnikami trwa ciągle w *Rio-Janeiro* w Brezylii. W dniach 5, 6 i 7 maja przybyły tam 3 okręty z 1,447 murzynami. W *Maranham* zaszły d. 4 czerwca rozruchy. Gubernator kazał uwięzić urzędników cywilnych, i chciał ich posłać do *Rio-Janeiro*; lecz mieszkańcy uwolnili ich, i gubernator dla własnego bezpieczeństwa musiał opuścić miasto. Dnia 10 czerwca spokoyność została zupełnie przywróconą.

FRANCYA.

Paryż, dnia 24 lipca.
(z Gazety Warszawskiey.)

Dnia 21 b. m. odprawiła się u Króla Jmci rada ministrów, która długo trwała.

Dnia 18 b. m. Xiężna *Berry* podpisała intercyzę ślubną panienki, która w *Rosni* otrzymała wieniec, za cnotliwe postępowanie. Dostanie 600 frankow posagu, wyprawę i wszystkie sprzęty gospodarskie. Sama Xiężna włożyła jey wieniec na głowę, i znaydowała się na ślubie. Była to uroczystość dla całego miasta, tańczono, grano, spalono fajerwerk, a u dwu stołow, nakrytych na 70 osob, jadła młodzież obojey płci.

Wielu parów (pisze jeden z tuteyszych dziennikow), nie czekając ukończenia tegorocznych posiedzeń izb, wyjechało. Przeszło 50 nie znaydowało się na ostatnich obradach, które tey izbie nadały nowe prawo do wdzięczności narodu.

W *St. Beaume* trapiści kupili grunt przy górze, na wystawienie klasztoru.

Tuteysza *Gazeta Codzienna* zapewnia, iż 81

wyższych oficerów woyska naszego zostało uwolnionych od czynney służby.

Kommissarze wyspy *Hayti* (*St. Domingo*), będący członkami tamecznego senatu, otrzymali (jak słychać) zlecenie, aby rządowi naszemu ofiarowali 80 do 100 milionow frankow i znaczne korzyści handlowe, za uznanie niepodległości tey wyspy. Twierdzą, iż ze strony Francyi podano następujące warunki: 1) *Hayti* uzna zwierzchnią władzę korony francuzkiey, i bez jey pozwolenia nie może ani zmieniać konstytucyi swojey, ani wchodzić w związki z innemi krajami; 2) *St. Nicolas* z przyzwoitym obwodem będzie stanowiskiem morskiém dla okrętow francuzkich. Nie zdaje się, aby Haytanie na to przystali; lecz zachodzi jeszcze inna trudność, jako to, iż zdobyli hiszpańską część wyspy *St. Domingo*, i nie zechcą jey oddać.

Dnia 26. Jeden z tuteyszych dziennikow donosi, iż Pan *Lancaster* na wezwanie rządu kolumbiyskiego udał się do *Caraccas*, aby w tamecznych szkołach zaprowadził sposob wzajemnego uczenia.

W drukarni *Didota* wyydzie za kilka dni *korrespondencya Lorda Byrona*, tłumaczona przez *Parisota*, co przyjaciołom tego lorda nagrodzi nieco utratę pamiętnikow jego.

Dnia 27. Wspaniałe przyjęcie, jakie margrabia *Lafayette* podług tuteyszych dziennikow liberalnych miał znaleźć w *Havre de Grace*, skłoniło tamecznego mera, iż przesłał list do wydawcy jednego z tychże dziennikow, oświadczając, iż wspomniony margrabia, zbliżywszy się dnia 12 b. m. do *Havre*, został przyjęty naywięcey od 36 ludzi na koniach, po większey części kupców i ich kommissantów, którzy mu do rogatek miasta towarzyszyli. Odprowadzili go także nazajutrz do mieysca, gdzie wsiadł na statek parowy, który przewiózł go do okrętu *Cadmus*, na którym udał się do *Nowego-Yorku*. Wreszcie lud nie należał wcale do honorów, czynionych rzeczonemu margrabiemu.

Listy prywatne z *Lisbony* donoszą, iż nie słychać, aby port tameczny miał bydź ogłoszony wolnym.

Zimne mgły i mrozy zwłaszcza w nocy z d. 27 na 28 czerwca, zaszkodziły winnicom w okolicy *Dijon*, i zniszczyły nadzieję obfitego winobrania.

Wiadomości Rozmaite.

Z Hamburga pod d. 12 września r. z. donoszą, iż Pan *Binge*, leśniczy w *Rendsburgu*, w holsztyńskiem, wynalazł niedawno prostą i bardzo tanią machinę hydrauliczną, za którey pomocą sikawki tylko przez jednę osobę bez przerwy, dostatecznie wodą napełnione bydź mogą. Machina ta dostarcza wody przez sprawiony nacisk powietrza, i za pośrednictwem szczelnych kiszek, z nayglębszych i nayodległeyszych studzien, i może bydź przez jednego człowieka z mieysca na mieysce przenoszoną. Wynalazek takowy, który tysiące rąk w dostarczeniu wody wyręcza i nayglębsze nawet studnie w tym celu usłużnemi czyni, przez to jeszcze szczególniey staje się ważnym, iż natychmiast przy powstaniu pożaru, wodą sikawki napełniać, a przeto i ogień zaraz w jego powstaniu przytłumić można. Wynalazca podaje jeszcze sześć innych ważnych korzyści, które ta, Ekwatorem od niego nazwana, machina przynosi, i obowiązuje się na frankowane listy, blizszey o tym wynalazku, jego pożytkach i zastosowaniu udzielić wiadomości; żeby zaś nie wchodzić w trujące czas układy i spekulacye, gotowym się oświadcza wykryć tajemnicę rządom, towarzystwom ogniowym, albo osobom prywatnym, i odstąpić za kontraktem na własność do wolnego użycia, czyli to dla państw całych, czyli dla pojedyńczych prowincyy. (*z Gaz. Warsz.*).

Kurs wileński na assygnaty od dnia 1 sierpnia rubel srebny 3 ruble 78 kop. dukat nowy 11 rubli 85 kop. stary 11 rub. 80 kop. imperyał 36 rub. 80 k.

Kurs Sankt-Petersburski dnia 22 lipca.

Wexle.

Na Londyn $9\frac{15}{32}$, $\frac{1}{2}$ pens.	Bank.
— Amsterdam $9\frac{5}{16}$, sztiw.	
— 3 miesiące $9\frac{11}{32}$ — —	
— Hamburg $8\frac{21}{32}$, $\frac{11}{16}$, $\frac{23}{32}$ szil. ban.	Assygn.
— 3 Miesiące $8\frac{11}{16}$, $\frac{3}{4}$ — —	
— Paryż	za rub.
— 3 miesiące 100, $100\frac{1}{4}$ cent.	

Pieniądze.

Dukat holenderski nowy 11 r. 90 k., rubel złotem 3 r. 92 k. do 3 rub 93 kop. srebrem 3 r. $73\frac{1}{2}$. k.

Nieustający dochod kommissyi umorzenia długow:

6% assygnacyami	113.		procentow
6% brzęczącą monetą	—	—	
5% takąż	$96\frac{5}{8}$.	—	

Объявленіе.

Провіантскій Департаментъ Военнаго Министерства объявляетъ, что вь слѣдствіе разрѣшенія Начальства на поставку провіанта для продовольствіа въ будущемъ 1825 году поставленныхъ въ Херсонской и Екатеринославской губерніяхъ войскъ и прочихъ, находящихся въ округѣ того поселенія, назначаются въ Херсонской и Кіевской Казенныхъ Палатахъ торги, въ генварѣ мѣсяцѣ будущаго 1825 года, первой 19го, второй 22го, третій 26го и на переторжку 27го, 29го и 30го числъ тогожъ генваря.

Количествожъ провіанта и кондиціи, на основаніи которыхъ должна производится поставка онаго, объявлены будутъ при торгахъ.

На вышеозначенные сроки вызываются желающіе къ торгамъ съ залогами, опредѣленными Указами 14 Іюня 1817 и 19 Іюля 1818 годовъ по поставкамъ въ Казну вина и на обезпеченіе задатковъ особо.

Между тѣмъ предварительно Провіантскій Департаментъ обвѣщаетъ, что желающимъ предоставляется на волю, принять поставку въ такомъ количествѣ, въ какомъ кто самъ пожелаетъ и обезпечитъ исправность оной законными залогами; что платежъ денегъ чинимъ будетъ точно въ сроки по условіямъ безъ малейшаго задержанія и проволочки, и что при пріемѣ поставляемыхъ продуктовъ наблюдаема будетъ строжайшая справедливость и отнюдъ небудетъ имѣть мѣста нетолко притѣсненіи но и самомалейшее напрасное промедленіе.

Управляющій Отдѣленіемъ Бѣляевъ.
Коллежскій Секретарь Захаровъ.

Ogłoszenie.

1. Prowiantski Departament woyskowego Ministeryum ogłasza, iż w skutek postanowienia Zwierzchności, na dostawę prowiantu dla żywności, w następującym 1825 roku osiedlonych w chersońskiey, ekaterynosławskiey guberniach woysk i innych znaydujących się w okręgu tego osiedlenia, naznaczają się w Chersońskiey i Kijowskiey Izbach Skarbowych targi w miesiącu styczniu następującego 1825 roku, 1szy 19, 2gi 22, 3ci 26, a na przetargi 27, 29 i 30 tegoż stycznia.

Ilość zaś prowiantu i warunki, podług których ma się odbywać dostawa, objawione będą przy targach.

Na wyżey oznaczone terminy wzywają się życzący do targow z kaucyami, wyrażonemi w Ukazach 14 junii 1817 i 19 julii 1818 roku, na dostawę do skarbu wódki, a na zabezpieczenie zadatkow osobno.

A tym czasem uprzednio Prowiantski Departament obwieszcza, iż życzącym oddaje się do woli, przyjąć dostawę w takiey ilości, w jakiey kto sam zechce i ubezpieczy akuratność prawnemi ewikcyami; iż opłata pieniędzy nastąpi akuratnie w terminie podług umowy bez naymnieyszego zatrzymania i przewłoki, i że w czasie przyymowania dostawianych produktow, przestrzegać się będzie nayściśleysza sprawiedliwość, i niebędzie miała mieysca nietylko mitręga ale i naymnieysza próżna zwłoka.

Zarządzający oddziałem Bielajew.
Sekretarz Kollegialny Zacharow.